

Pilakuva Saksun keisarin hädästä — kun Venäjällä suoritettiin vallankumous: Saksun kansa kurkistaa aidan yli, mitä toisella puolella tehdään ja keisari yrittää estää sitä.

Oppikurssi sosialismissa

Laatinut ALGERNON LEE

Julaistaan Rand-koulun kirjenvaihtoläksyinä. Koulun luvalla Säkenille mukaeltu

LÄKSY VIII.

Kauppavallankumous.

Olemme nyt saapuneet aikakauden, missä siirrymme keskiajasta uuteen aikaan, — feodalismista kapitalismiin. Ensin on meidän otettava tarkastettavaksemme kuudenkymmenekymmenen vuosisadalla tapahtunutta kauppavallankumousta, jonka kautta syntyi kapitalistinen järjestelmä ja sitten kahdeksannekymmenen vuosisadan teollisuusvallankumousta, jon-

ka kautta kapitalistinen järjestelmä kypsä nykyiseen muotoonsa. Niinkuin on usiantalalta kaikissa vallankumouksissa, tulemme nytkin huomamaan, että uuden järjestyksen siemen kauan iti edellisessä yhteiskunta-muodossa, ja että vanhan järjestelmän jätteitä kauan säilyi uudessa järjestyksessä.

Suuret keksinnöt: Keskiajan loppupuolella tehtiin muutamia tärkeitä

keksintöjä, jotka aiheutuivat muut-
tuneitten olojen tarpeista ja itse vuo-
rostaan suuresti vaikuttivat vastai-
seen kehitykseen.

Ruuti keksittiin vuoden 1346 tie-
noilla. Tämä keksintö nopeasti
muutti menettelytapoja sodissa. Suu-
remmat armeijat tulivat tarpeellisek-
si, uudet menettelytavat vähensivät
kaksintaistelujen tärkeyden, tekivät
joukkosotilaskurin tärkeämmäksi te-
kijäksi solussa kuin persoonallisen
urhoollisuuden, aiheuttivat sen, että
armeijoita yhä enemmän alettiin
muodostaa ammattitaitoisista palkka-
sotureista, lujittivat kuninkaan val-
taa, lisäsivät verotaakkaa ja sen joh-
dosta tekivät välttämättömäksi kes-
kittyneemmän valtiojärjestyksen. Ne
kaiken tämän kautta vähensivät aat-
telisluokkien merkitystä, jotka aikai-
semmin hankkivat kuninkaille sota-
miehiä ja rahaa.

Kirja painotaito keksittiin
vuoden 1438 tienoilla. Sen kautta
kirjat tulivat halvemmiksi, joten tie-
tojen hankkiminen ja levittäminen
tuli helpommaksi. Kirkon yksinvalta
sivistyselämän aloilla murtui. Kes-
kilaatua ajatustapa laajeni. Tavat ja
traditiot alkoivat vähitellen murtua,
sikäli kun enemmän tietoja saatiin
muista maista ja eri elämän aloilta.

Kompassi ja sekstantti
keksittiin 15 vuosisadan alussa. Se
teki laajat merimatkat mahdollisiksi
ja aiheutti uusien maitten löytöjä.

Maantieteelliset löydöt.
14 ja 15 vuosisadalla tataarilaiset ja
turkkilaiset heimoset valloittivat alueita,
joiden läpi kulki vanhat kaup-
patiet Intiaan ja Kiinaan. Täten Ita-
lian kauppiaat idän kanssa kärsi vau-
rioita ja se seikka mullisti koko Eu-
ropan kauppaelämän. Kauppakes-
kukset muuttuivat Italiasta ja yleensä
Välimeren rannoilta Atlantin meren
rannoille.

Eurolalaiset kauppiat alkoivat etsiä
meritietä Intiaan Afrikan ympä-
riä. Etsien näitä teltä merenkul-
kijat löysivät paljon muutakin. Vuo-
sien 1450 ja 1520 välillä tutkittiin Afri-
kan rannikolta ja saatiin niistä
uusia kauppapaikkoja. Amerika löy-
dettiin, ja myös löydettiin meritie In-
tiaan. Portugallilaiset, espanjalaiset,
englantilaiset, hollantilaiset ja rans-
kalaiset kilpailivat keskenään uusien
maitten etsimisessä, riistämässä, val-
loittamisessa ja asuttamisessa.

Tämän kehityksen vai-
kutukset Euroopan yhteiskun-
taelämässä. — Vanhat tavat mur-

tulivat. Alkoi yritteliäisyyden, ja kel-
nottelun aikakausi. Kullan ja hopean
tulva löydetystä siirtomaista aiheutti
kaikkien hintojen suunnattoman ko-
hoamisen, kurjistuttuaen muutamia
kansankerroksia ja rikastuttaen toisia.
Käteisen rahan runsaus ja uusi-
en markkinoitten avautuminen aihe-
utti suuresti lisääntyntä tavaroiden
kysyntää. Tämä vuorostaan kiihoitti
tavaroiden valmistamista, ja niinpä
yhä enemmän alettiin valmistaa ta-
varoita yleisillä kauppamarkkinoilla
myytäviksi, eikä enää vain kotitarvet-
ta ja kotiseuduilla myyntiä varten.

Ulkomaan- ja tukkukauppa muodos-
tui keinoksi, jolla jotkut saattoivat
kasata suuria rikkauksia. Kehittyi
mahtava kauppaporvariston luokka ja
sen yhteiskunnallinen vaikutus kas-
voi. Tähän luokkaan laskemme kuu-
luviksi 1) varsinaiset kauppiat, 2)
maanomistajat, jotka lähettivät tuote-
itaan yleisille markkinoille, 3) hen-
kilöt, jotka yhteiskunnallisen ase-
mansa vuoksi saattoivat kontrolloera-
ta tavaroiden tuottamista markkinoi-
ta varten.

Keskiaikana oli maa ainoa lähde,
joka antoi suuria tuloja. Ammattilai-
nen saattoi käyttää vain verrattain
pientä pääomaa liikkeessään. Kaup-
piaatkaan eivät voineet kiinnittää kovin
suuria omaisuuksia tavaravaras-
toihin. Teollisuus- ja kauppaluokan
säästöt, mikäli niitä ei käytetty maitten
ostamiseen, näin ollen enimmäkseen
säilytettiin kirstujen pohjalla
kultarahojen tahi barkkojen muodossa.
Rahaa harvoin lainattiin tuot-
tavia tarkoituksia varten, kuten nykyin
enimmäkseen tehdään. Rahojen
lainaaja pidettiin verenimijänä,
joka käytti hyväkseen velallistensa
henkilökohtaisia tarpeita. Rahojen
lainaamista harjoittivat etupäässä juu-
talaiset ja italialaiset ja oli tämä toi-
minta tavallisesti yhdistetty kultasep-
pään ammattiin.

Uudenaikainen kehitys muutti tä-
män tilanteen. Mahdollisuudet tehdä
tuottavaa liikettä synnyttivät liikkuvan
pääoman tarvetta. Kaikki, kelli
oli kultaa ja hopeaa, saattoivat lainata
sitä kaikellailla yrittäjöille,
jotka toivoivat saavansa liikevoittoa
yli sen määrän, mitä heidän piti mak-
saa rahojen lainaajille. Keskiajan rahalain-
aajasta kehittyi uudenaikainen pankki-
ja luottojärjestelmä. Ensimmäinen varsinainen pankki
tavataan Venetsiassa vuonna 1171; ensimmäinen
pankki Italian ulkopuolella tavataan Barcelonassa, Espanjassa

vuonna 1401; seuraava perustettiin Amsterdamiin vuonna 1600. Tämän jälkeen kiihkeä kehitys täällä alalla paljon nopeammin. Englannin pankki perustettiin vuonna 1694.

Kun kaukaisille maille suunniteltujen matkojen kulut ja mahdolliset tappiot, samoin kuin mahdolliset voitot, olivat hyvin suuret senaikaisten

rahatulojaan. Tällaisessa asemassa olivat muitten muassa sellaiset maanomistajat, jotka eivät tuottaneet hyödykkeitä kauppaa varten. Se tuntuvasti koski aatellisherroja, jotka halveksivat kauppiaan ammattia eivätkä tahtoneet sovelluttaa itseään uusiin oloihin. He velkaantuivat ja köyh-

Kun Nikolain leikkikalut pöysähtivät jättiläiseksi.

kauppiaitten omaisuuteen verraten, rangan harvat ihmiset uskalsivat ryhtyä yksinään tällaisiin yrityksiin. Sen vuoksi useat henkilöt yhtyivät tällaisten yritysten toteuttamista varten ja siitä kehittyi vuoden 1700 jälkeen meidän aikamme osakeyhtiö.

Tavaroitten hintojen yleinen ja jatkuva kohoaminen vahingoitti kaik-

tyivät nopeasti. Aatelliluokka kokonaisuudessaan tuli hyvin taantumukseksi, katkerasti vihaten uutta järjestystä ja jarruttaen kaikkea edistystä, joka hyödyttäisi kauppiaita.

Kirkko, joskin oli hyvin rikas, ei voinut käyttää rikkauksiaan liikevoittoa tuottavissa yrityksissä. Se sen vuoksi pysyi aatelliluokan uskollisena

liittolaisena ja vastusti kehitystä. Sitäpaitsi nyt kun rahaa edullisesti voitiin käyttää uuden rahan siirtämistä varten, porvaristo ei enää ollut halukas antamaan rahaa kirkolle, vaan sensijaan alkoi osottaa taipuvaisuutta takavarikoimaan kirkkojen omaisuuksia ja muuttamaan niitä liikkuvaksi pääomaksi.

Myöhemmin tulemme tarkastamaan millä tavalla uudet olot vaikuttivat työväestön ja maalaisväestön oloihin.

Tässä on meidän pantava merkille kolme ilmiötä kansallisen poliittikan alalla, jotka tulivat yhä huomattavammiksi sitä mukaa kun porvariluokan valtiollinen vaikutusvalta kasvoi.

1. Kun käteisen rahan omistamisen liikkeen tekoa varten oli ensimmäinen edellytys taloudelliselle menestykselle, niin jokainen kansakunta halusi pitää maansa rajojen sisällä kulkua ja hopeaa niin paljon kuin suinkin mahdollista. Näin tehdäkseen täytyi sen lisätä tavaroiden vientiä ja rajoittaa niiden tuontia. Sitä koettiin tehdä, — maksamalla palkkiolta tavaroiden ulosviejille, asettamalla veroja ulkomailla lähetettävälle rahalle, antamalla apurahoja kotimaisille teollisuuslaitoksille, ja etenkin säättämällä korkeita tullimaksuja. Tätä politiikkaa yleensä kutsutaan merkantiliijärjestelmäksi. Se edustaa nykyaikaisen tullisuojeiluspoliittikan alkua, joskin viime mainitun vaikutukset uuden aikaisen koneteollisuuden aikana ovat hyvin toisellaiset.

2. Joidain maa kuitenkin tarvitsi paljon tavaroita, joita se ei voinut valmistaa kotonaan. Etenkin jos se yritti kehittää laajaa vientiteollisuutta, tarvitsi se raaka-aineita ulkomailta. Sen vuoksi jokainen valtakunta koetti valloittaa maita Aasiassa, Afrikassa ja Amerikassa, mistä se saisi raaka-aineita tarvitsematta maksaa niistä rahaa kilpailijoihinsa. Siirtomaapolitiikka täten läheisesti liittyy merkantiliisipolitiikkaan. Ensin aluksi ei yritetty huomattavammassa määrässä asuttaa valtuttuja siirtomaita. Rakennettiin linnoituksia ja kauppa-asemia. Kaivantoja, viljelysmaita sekä kalastuslaitoksia pidettiin käynnissä aikuuskkaitten työvoimalla. Kun myöhemmin kotimaassa vallitseva taloudellinen kurjuus ja muut seikat ajoivat euroopalaisia ihmisiä siirtomaihin asumaan, koettiin estää niiltä harjoitta-

maasta muuta ammattia kuin metsästystä, kalastusta ja maanviljelystä. Lakien mukaan kiellettiin heitä harjoittamasta teollisuutta ja pakotettiin käymään kauppaa yksinomaan emämaaan kanssa.

3. Kilpallu maailman markkinoilla teki kaikista kauppa- ja teollisuuskansakunnista katkeria vihollisia keskenään. He asettuivat toinen toistaan vastaan ja takapajulla olevien maanviljelyskansojenkin täytyi varustautua torjuakseen kauppavaltioiden valtausrityksiä. Tästä kehittyi uuden aikaisen militarismia.

Useat historioitsijat puhuivat merkantilismista, siirtomaapolitiikasta, ja militarismista sellaisessa äänlajissa, kuin olisivat nuo ilmiöt olleet aikansa taitamattomien valtiomiesten erehdyksiä. He eivät ole huomioon, millainen ero vallitsi silloisten ja nykyisten aikojen välillä. Itikkauten koostamisen keinona ei siihen aikaan ollut teollisuustuotanto, vaan kauppa. Nuo menettelytavat hyvin soveltuivat tähän tarkoitukseen. Jos joku maa olisi laiminlyönyt niiden varteenottamisen, olisi se tuominut itsensä taloudelliseen helkkouteen, kansalliseen riippuvaisuuteen ja valtiollisen merkityksensä menettämiseen. Vapaakaupan käytäntöönottaminen kävi mahdolliseksi vasta myöhemmin. Englannissa otettiin se käytäntöön 19 vuosisadan toisella neljänneksellä. Mutta vielä meidän päivämme asti on Englanti pysynyt kiinni siirtomaapolitiikassa ja militarismissa.

Mitä vaikutteita. — Me voimme vain lyhyesti mainita läksymme alussa mainittujen tapausten yleisistä yhteiskunnallisista vaikutuksista.

Tiedon lisääntyminen, maailman rajojen laajentuminen, vanhan uskon horjahtaminen, entisten luokkarakojen paikaltaan siirtäminen, uusien etujen ja tilaisuuksien avautuminen, jotka johtuivat näistä keksinnöistä ja löydöistä, aiheuttivat ihmeellisen toimintansa kaikkialla aloilla.

Intellektuaalisessa ja taiteellisessa suhteessa, aikaa (noia) vuodesta 1450—1600 kutsutaan renessanssiksi — se merkitsee uudestaan syntymistä. Se merkitsi uusia ja suuremmoisia saavutuksia arkitehtuurisella, kuvanveistolla, maalaus, runous- ja draaman alalla, samoin kuin filosofissa ja uskonnossa itsenäistä ajattelua sekä harrasta mieleenkiintoa luonnonilmiöihin.

Kuudestoista vuosisata toi reformatsioonin, mikä horjutti koko kris-

tikunnan kirkollista yhtenäisyyttä ja alkoi yksilöllisen vapauden luomisen uskonnollisissa asioissa. Tämän liikkeen syyt ensisijassa olivat taloudellisia ja poliittisia, vaikkakin se sai sen muodon kuin kysymyksessä olisi ollut taistelu uskonopeista ja kirkon kusta.

Tältä ajalta alkaa fysiikan ja luonnontieteitten nopea kehittyminen. Jonkun verran edistystä oli havaittavissa keskiajan loppupuolella, mutta ei siinä määrin, joka olisi vastannut sitä astetta, jonka kreikkalaiset ja roomalaiset saavuttivat Kristuksen aikana. Koperniuksen ajasta (1473—1545) lähtien on tässä suhteessa ollut pysyvää ja nopeaa edistystä.

Seuraavaan läksyn täytyy jättää selostelu niistä taisteluista, joiden kautta porvaristo voitti poliittista valtaa.

Luettavia kirjoja.

Engelsin "Sosialismi utopiana ja tieteenä", "Kommunistinen Manifesti" ja Kautskyn "Korkeat elinkustannukset"

rahakysymyksen selville saamiseksi sekä joitakin keskiaikaa selostavia historioita.

Kertauskysymyksiä.

1. Koeta saada itsellessä täysin selväksi ja ymmärrettäväksi, minkä vuoksi tuhlaseitten käyttäminen ja mainitut uudet keksinnöt merkitsivät kuoliniskua feodalismille ja vaikuttivat keskitetyn hallituksen muodostamiseen.

2. Tutki karttaa ja siten koeta saada selvä kuva siitä, missä määrin siihen asti tunnettu maailma avartui noina aikoina.

3. Ymmärrätkö täydellisesti, miksi rahamäärän lisääntyminen aiheuttaa hyödykkeitten hintojen kohoamista?

4. Miksi kullon ja hopean liikehtiminen kiihottaa teollisuutta.

5. Keskiaikana pidettiin rahan lainaamista korkoa vastaan epäkuunniallisena ja halveksittavana. Nykyajanä on suhde muuttunut. Mistä johtuu tämä moraalisen käsitteen muuttaminen?

Wirooskin s. s. osaston V. ja U.-seuran "Yritys".